

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA OFICIALA A EPISCOPIEI ARADULUI

Redacția și Administrația
ARAD, STR. EMINESCU 18

APARE DUMINECA
Redactor: Pr. Ilarion V. Felea

ABONAMENTE:
Pentru 1 an 300 Lei; 6 luni 150 Lei

„Fiul lui Dumnezeu – Fiul Omului“

Prin fața lui Iisus nu se poate trece cu indiferență.

Cine și ce exprimă acest nume, se întreabă omenirea de aproape două milenii.

Un răspuns la întrebarea aceasta este și cartea d-lui prof. Sterie Diamandi despre: *Fiul lui Dumnezeu* (Ed. „Cartea Românească“ București 1942, 565 p. 300 lei). Peste 20 ani D-sa a fost pasionat de „problema lui Iisus“. Opera are prin urmare caracterul unei mărturisiri de credință, valoarea unei spovedanii, pe care o face un om de știință, un profesor de istorie după ce a părăsit drumul istoriei evanghelice.

— „La început, m'a ispitit drumul pe care au luat-o Renan, Strauss și toți ceilalți autori, cari nu văd în Iisus decât un om, un erou al umanității, și care, din cauza excepționalei sale personalități, a ajuns să fie divinizat...“

Dar un asemenea personaj nu schimbă soarta lumii și nu abate cursul istoriei; opera sa nu înfruntă timpul cu milenii și nu stârnete admirația omenirii.

Desamăgit, disperat și dornic de altă perspectivă, autorul apucă „pe drumul indicat de mitologii“, pe drumul arătat de savanții cari afirmă că Iisus este un personaj fictiv, un mit, un produs, nu creatorul creștinismului.

Dar „mitologii, în loc să deslege misterul problemei creștine, l-au complicat și încâlcit în așa chip, încât ei cei dintâi s'au încurcat în labirintul soluțiilor fără ieșire“...

— „Obosit de aceste peregrinări pe căilă-turalnice, mărturisește autorul, m'am reîntors pe drumul tradiției evanghelice“.

Pe drumul acesta află el pe adevăratul Iisus, în preajma căruia simte „adieri înviorătoare, puteri nebănuite, dor nestăpânit de viață însorită, avânt și năzuințe spre o lume nouă, unde domnește idealul“.

Dar nu numai problema persoanei lui Iisus a frământat sufletul prof. S. Diamandi, ci întreg cuprinsul religiei creștine.

Din studiul comparativ cu alte religii ajunge la concluzia că religia creștină reprezintă culmea cea mai înaltă a spiritualității omenirii și între celelalte religii ale omenirii „e asemenea unui sistem planetar, care are la centru un soare gigantic: pe Dumnezeu. Lumina și căldura pe care o primește de la acest soare, o fac să fie eternă, vie și fecundă“.

Față de creștinism, religia greco-romană „e o religie fără morală și fior metafizic“. Zeii Olimpului sunt ființe pline de păcate, ființe care petrec, se ceartă și servesc omenirii exemple mai mult spre rău decât spre bine. Budhismul este „religia cimitirelor“, o religie fără Dumnezeu, asemenea unui sistem planetar din care lipsește soarele. Mozaismul este o religie exclusivistă, egoistă; e religia visurilor de hegemonie mondială a iudeilor.

De altă parte, morala filosofică e sterilă; reprezintă sisteme grandioase de cugetare dar fără viață și fără soare, încercări de a înfățișa un creștinism fără Dumnezeu și fără Biserică.

— „In decursul ultimului veac, am asistat la nenumărate încercări, menite să făurească o nouă religie. Astfel s'a vorbit de religia Adevărului, a Spiritului, a Rațiunii, a Proletariatului, a Muncii, a Eroului, a Patriei, a Frumosului, a Naturii, a Solidarității, a Antichității, a Energiei, a Păcii, a Durerii, a Milei, a Eului, a Personalității, a Viitorului, a Progresului, a Statului totalitar, ș. a. m. d.“.

Unele dintre ele reprezintă un „creștinism complet denaturat“ și cele mai multe sunt „doctrină politică sau filosofică“ îmbrăcate în haina misticismului.

Deasupra tuturor tronează Iisus Hristos și Evanghelia, hrana omenirii „cea mai necesară“, forța care răstoarnă rânduelile lumii întemiate pe nedreptate, lumina și energia care fecundează cultura omenirii.

Iată în privința aceasta ce scrie despre Iisus Hristos un autor, P. L. Couchoud, care

deși-I neagă existența istorică, e silit să scrie despre creștinism și despre El rânduri ca acestea :

„Tot ceea ce s'a făcut în Occident timp de cincisprezece veacuri, s'a făcut la umbra uriașă a Crucii.

Isus a urmat lui Cesar în imperiul lumii. Chipul său august e bătut în locul celui al împăratului, pe monedele de aur din Bizanț. În numele lui i s'a dat lui Carol cel Mare globul cu Crucea pe el.

El este acela care dăruiește toate coroanele. Din Roma și Bizanț el trece ca stăpân în societățile din Evul Mediu și la națiunile moderne. Toată puterea vine dela dânsul și se întoarce tot la dânsul. El ajunge ceea ce prevăzuse profetul Apocalipsului: Alfa și Omega, primul și cel din urmă, acela din gura căruia iese o sabie ascuțită, acela care ține cheile morții și ale iadului, acela care închide și nimeni nu deschide.

Pentru dânsul oamenii s'au iubit și s'au urât, s'au măcelărit și s'au ajutat, au cunoscut extremitățile pasiunii și ale jertfei.

Printr'ânsul ei au fost alinați, întăriți, mângâiați, exaltați și frământați în toate chipurile. El este mirajul spre care s'au îndreptat escadroanele nebune ale Cruciaților. El este logodnicul misterios care chiamă în fundul mănăstirilor blânda procesiune a fecioarelor.

Pentru dânsul s'a clădit Sfânta Sofie, Catedrala dela Chartres, opera Sfântului Toma, sistemele de morală și metafizică.

Orice gând care nu i-a fost dedicat, a fost suspect. De dânsul a depins soarta științei, a frumosului, a rațiunii. El este o forță interioră pe care veacurile n'au putut-o istovi, un vin amestecat a cărui beție n'a luat sfârșit, o lege supremă înaintea căreia totul se pleacă. El a făcut să se creadă totul, să se suporte totul, să se nădăduiască totul, să se încerce totul. El este marea aventură pe care a încercat-o omenirea.

Chiar astăzi, Isus alcătuiește structura intimă a societăților din Occident. Înainte de a se naște, sufletele îi sunt făgăduite. Copilul, de îndată ce a văzut lumina zilei, e botezat în numele lui. El intră deja într'un edificiu spiritual, un edificiu al sufletelor, al cărui plan e definitiv întocmit. Aci, el își va găsi locul său. Va sta în genunchi, în tindă sau în picioare, alături, credincios sau indiferent, dar nu va putea să evadeze. Dacă el nu simte elanul credinței, va simți constrângerea. Chiar dacă ar deveni dușmanul lui Isus, va fi încă alături de Isus.

Ce să zicem? În inima oamenilor, Isus este nesfârșit de mare. El scapă tuturor măsurătoarelor obișnuite în istorie.

Una sută de volume n'ajung să-l descrie. Nu există eveniment așa de incalculabil ca acela pe care l-a introdus în lume, imaginea lui Isus. În acest punct al istoriei s'a hotărât ceea ce va alcătui visul esențial al oamenilor din Occident, timp de milenii" (Le Mystere de Jésus).

Vom reveni.

Actualitatea ortodoxiei

...Ca regim statal lumea europeană a trecut până acum prin două faze: prin monarhia absolutistă și prin liberalism. Prima epocă se potrivea cât se poate de mult cu monarhia papală, a doua cu individualismul protestant. De fapt monarhia absolutistă și-a avut timpul de înflorire în Evul-Mediu și a început să pălească cu apariția Renașterii și a protestantismului.

Astăzi omenirea se îndreaptă spre o formă de organizare în care conducerea să o aibă mai deplin națiunea ca întreg. În termeni teologici acest ideal se exprimă prin *sobornicitate*, care este opusă atât liberalismului individualist, cât și dictaturii autocrate. Sobornicitatea presupune dragoste între membri, cari constituiesc un întreg etnic sau social, presupune conștiința unității și voința de încadrare a fiecărui ins în slujba comunității. Sobornicitatea nu e potrivnică insului, dar în cadrul ei insul crește în spirit prin dragoste.

Aceasta e de fapt adevărata creștere a insului. Unde e dragoste nu e posibilă dictatura, dar nici centrifugalismul eurilor în sens democrat. În sobornicitate sunt liberi toți, sunt ascultați toți, dar toți ascultă de întreg, așa încât întregul este cel ce conduce. În regimul sobornicesc, transpus pe plan de organizare statală, conduce iubirea. Conducătorul întrunește suprema intensitate a iubirii de colectivitate (și a capacității bine înțeles, căci dacă incapabilul se cramponează de putere o face din egoism), dar e ținut acolo de forța iubirii tuturor.

În strânsă legătură cu organizarea statală stă regimul social. În epoca monarhiei absolutiste societatea a fost organizată pe caste încrămățate, deasupra stând aristocrația feudală. În epoca liberalismului și a democrației purtate de tendința de-a pulveriza caracterul sobornicesc al totului, insul a căutat să-și creeze în ritm forțat, pe căi

grăbite, deci nu prin muncă, ci prin speculații, o situație cât mai asigurată. A domnit acum banul, o aristocrație capitalistă, individualistă; societatea a devenit o grupă de înși în luptă după bunuri materiale, fiecare tinzând să se ridice deasupra celorlalți, pentru a-i sfida dela înălțimea unui traiu ușor și luxos. Lozinca protestantă: să se mântuiască cine poate, fără grijă la ceilalți, s'a transpus pe plan lumesc în lozinca: să se îmbogățească cine poate, fără păs la soarta celorlalți și la viitorul întregului.

Epoca feudalismului a trăit într'o dulce iubire cu catolicismul, imprimându-i acestuia toate atitudinile și înfățișările aristocratice. Episcopii au devenit „prinți“ și „seniori“, stăpâni peste feude întinse, făcând paradă cu tot ce intră în apanajul acestei aristocrații. Tot Evul-Mediu este un necontent și de revolte ale iobagilor de pe diferitele moșii feudale. Inșă, deoarece feudalii erau demultei episcopi sau confrăți întru starea feudală cu episcopii, aceste revolte erau declarate mișcări schismatice și se pornea împotriva lor războiul sfânt.

Până azi catolicismul a rămas confesiunea imprimată de stilul aristocrat feudal al Evului-Mediu.

Epoca socială a burgheziei liberaliste, dornice de câștiguri bănești, a fost epoca protestantismului. A fost epoca negustorilor cu Biblia pe masă, avându-și în rațiune suprema normă morală și refuzând orice autoritate spirituală ce i-ar fi stingherit în întreprinderile lor comerciale. Orășanul ultimelor veacuri, deslegat de legăturile tradiției și individualizat, a fost cel mai firesc receptacol al concepției protestante. Popoarele calvine au cucerit lumea și au creat comerțul și finanța mondială, ca dovadă despre legăturile ce există între această confesiune și ban. Pământul te leagă sufletește de înaintași, de rudeni, de întregul social. Banul e cea mai individuală proprietate. Nici un ban nu poartă pe el semnele strămoșilor, nici cea mai apropiată rudenie nu poate ști câți bani ai.

Dar ortodoxia? Ea a cui a fost? *Ea a fost a poporului.* Lucrul se explică și din împrejurările istorice prin cari a trecut. Peste neamurile ortodoxe s'au revărsat puhoaiile Asiei. Aristocrația lor a luat-o la fugă sau s'a asimilat în masa cuceritorilor, căci ea nu poate trăi decât în comoditate. A rămas pe brazdă poporul cu credința lui ce-l deosebea de năvălitori.

Astfel, Biserica ortodoxă s'a îmbrățișat tot mai strâns cu poporul, împărțind prigonirile și umilirile lui, dar topind totodată în spiritualitatea ei toate comorile de suflet și de simțire ale poporului. Ea a câștigat o mare înțelegere pentru

cei obidiți, a simțit toată noblețea sufletului lor, toată profunda și duioasa umanitate din ființa celor de jos.

Astfel câtă vreme prelații Apusului călăreau în fruntea cânilor și a slugilor după vânat, se exercitau în mânuirea armelor, evoluau prin pretențiositățile deșerte ale saloanelor, puneau la cale în secrete alcovuri și cancelarii înăbușirea sângeroasă a schismelor iobăgești, sau opăcirea diplomatică a celor năcăjiți, episcopii și preoții Ardealului păseau în fruntea cetelor de țărani în fața asupritorilor cerând dreptate pentru ei.

Biserica ortodoxă a păstrat și sub acest raport creștinismul proaspăt pentru timpurile de azi.

Timpul nostru, care a îngropat pentru totdeauna aristocrația feudală, cu excepția unor resturi gălăgioase, ce se cer, ca copiii treziți din somn, după visul frumos al Evului-Mediu, co-răspunde ca nici un altul cu drumul ortodoxiei populare.

Spiritul revoluționar al vremii, purtat de un mare patos al dragostei de cei ce poartă greul muncii, are o anumită indispoziție față de creștinism. Cauza stă numai în faptul că se confundă creștinismul cu acele forme ale lui cari s'au identificat cu despotismul feudal sau bănesc.

În ortodoxie el găsește pe antemergătoarea vremurilor de azi și pe cea mai prețioasă prietină și colaboratoare.

Dar ortodoxia a prefigurat și în privința organizării interstatele tendințele vremurilor actuale.

Azi naționalismul zidurilor chinezești este depășit. Pe lângă toată afirmarea drepturilor lor sfinte la viață, neamurile caută să intre în legături pentru a constitui întreguri mai mari. Se caută azi unitatea Europei, dar nu prin pulverizarea națiilor în inși incolori, nici prin înrudiri între case domnitore, deci nu prin autocratism medieval, sau internaționalism liberalist, ci prin neamuri ca întreguri.

Dar aceasta nu este altceva decât o transpunere pe plan politic a chipului cum înțelege ortodoxia ecumenicitatea.

Biserica ortodoxă este ecumenică prin acordul Bisericilor naționale autocefale, nu printr'un autocrat, nici prin alăturarea inșilor.

Prin caracteristicile ei de *sobornicească, poporală, etnic-ecumenică*, Biserica ortodoxă îmbrățișează timpurile noi, arătându-le drumul spre adevăratele idealuri ale umanității, iar aceste timpuri vor trebui să sfârșească prin a înțelege actualitatea creștinismului păstrat ca o forță permanent vie de Biserica ortodoxă.

„Tel, Român“.

D. Stăniloae.

Fapt divers...

Am asistat în zilele acestea la o lecție de o înaltă ținută morală. În contactul de fiecare zi pe care îl ai cu oamenii, direct sau indirect și se întâmplă să dai peste fapte din care poți să tragi atâtea învățăminte, dar pelângă care treci de cele mai multe ori nepăsător, neluând nici măcar act de prezenta lor. Viața îți dă lecții la tot pasul și tu la tot pasul treci ca un orb pe lângă aceste lecții care au uneori atâta conținut încât și se pleacă fruntea grea de gând, sub povara învățămintelor pe care viața, marele maistru le risipește pentru toți și pentru nimeni... Dar mai ales pentru nimeni, fiindcă prea puțin sunt aceia care știu să cetească în marea carte a vieții. Faptul de care vreau să vorbesc aici a trecut desigur și el neobservat de ceilalți, deși a fost atâta de plin de semnificații și mai ales atât de emoționant.

Călătoream într-o după masă cu zăduf și cu oameni adormiți pe jumătate de prea multa căldură, de care se învrednicise ziua acea de August. În compartiment lume multă, mai ales oameni necăjiți, muncitori, țărani. Și alături pe o bancă o mamă își adormea copilul. După ce-i întinsese straiul ei sărăcăcios drept așternut și după ce-i pusese drept pernă traista cu merinde, mama a îngenunchiat alături de banca din tren, care servea acum drept leagăn pentru pruncul care adormise deja, rămânând tot timpul drumului așa îngenunchiată, pentru a veghea lângă somnul copilului...

Veți zice desigur; un fapt divers, ca atâtea alte fapte diverse. Și poate că aveți dreptate pentru că nimic nu-i mai banal de cât o mamă care să-și adoarmă copilul. Și totuși... dincolo de diversitatea acestui fapt; dincolo de o mamă oarecare, îngenunchiată lângă somnul copilului, mi-a apărut în față imaginea mamei de ieri și imaginea mamei de mâine îngenunchiată lângă viitorul omenirii. Astăzi mai ales, când se vorbește atât de mult de viitorul omenirii, când fiecare cearcă să descifreze acest viitor din apele întunecoase ale zilei, o mamă nu e tocmai un fapt divers. Astăzi mi se pare că o mamă e tocmai cheia descifrării acestui viitor. Cred că nu greșesc atunci când afirm că viitorul omenirii se găsește nu în mâinile unor conducători de popoare care cearcă să despice drumuri în veac, ci în mâinile a mii și zeci de mii... și milioane de mame umile, de mame anonime, care nebagate de nimeni în seamă, veghează neînceta, cu toată dragostea lor fără de margini, lângă zorile veacurilor ce vor să vină. Veghează și modelează în tăcere și ano-

nimat sufletul omenirii. Căci mama e cel mai mare pedagog al lumii, e cel mai mare dascăl al neamurilor.

Impărații lumii vor trece, învățăturile pă-mântului se vor veșteji ca frunzele toamna și dascălii neamurilor vor apune. Dincolo de oameni și de fapte va rămâne însă mama, — candelă aprinsă pentru toate veacurile, — lumină care să lumineze în întunecul tuturor timpurilor... Și iată că atunci o mamă îngenunchiată în tren, nu e tocmai „un fapt divers“... sau dacă vreți să-l numiți așa, e singurul fapt divers care va rămâne totdeauna fapt divers, fiind însă poate singurul fapt divers care va rămâne valabil pentru toate timpurile și pentru toți oameni, dela cel din urmă sălbatec, care își mănâncă semenii și până la cel mai înțelept dintre înțelepți.

Ar fi bine poate, să tragem de aici și o învățătură. Rugăm pe cetitori s'o scoată fiecare cum va crede și cum îi va plăcea. Noi în loc de această învățătură amintim cuvintele Apostolului Pavel din cartea întâia cea către Tesaloniceni: „Vă mai rugăm, fraților, să cinștiți pe cei ce se ostenesc pentru voi și pe mai marii voștri întru Domnul și pe cei ce vă învață pe voi; să le arătați lor osebită dragoste, pentru lucrul lor“...

...Cine are urechi de auzit să audă!...

Lucian Emandi

După doi ani

Ca de-atâteaori în trecutul acoperit de norii grei ai încercărilor, ne regăsim, după doi ani, în biserici: la altare.

Am pornit pe drum de pribegie ducând în suflète neuitatele chipuri ale celor ce nu ne pot uita, cu dorul neostoit al casei și satului în care ne-am născut. Când am plecat, cu nesupusă jale în suflète, aveam simțământul prăbușirii: în noi și în jurul nostru. Asemenea avalanșei năvalnice ce rostogolește bulgării în vale, nimicind tot ce-i stă în cale, ne simțeam mici bulgări duși de val pe un drum fără țintă, fără nădejdi. De nicăeri nu întrezăream vreo rază de speranță; nici un colțisor din cerul privirilor noastre nu era senin.

Dar, câte nu s'au schimbat în doi ani! Câte împărății s'au surpat și altele le-au luat locul! Câte întâmplări neprevăzute ne-au zguduit sufletele!

O schimbare s'a produs și în suflètele noastre. La început ne credeam sortiți pieririi. De pe o zi pe alta desnădejdea își făcea loc, tot mai amenințătoare, în noi. Tot ce se întâmpla, nu făcea decât să întărească această tristă presimțire. Cu rane încă proaspete în trupul țării, am încercat zguduirile cu-

tremurului. Atâ'ea vieți jertfite, atâtea familii fără adăpost, atâta pagubă și suferință! Peste puțină vreme stășieri lăuntrice erau gata să ne arunce în prăpastie deschisă, dacă milă, lui Dumnezeu nu ne-ar fi ferit să gustăm și acest păhar greu de încercare, până la fund.

Copleșiți de greul acestor încercări, orbecăiam cu fruntea în pământ, neîndrăznind a căuta spre cer.

Dar nu ne-a încercat Dumnezeu mai mult decât putem răbda. Ci, după cuvântul apostolesc, atunci când a fost mai mare suferința, atunci a prisosit mai mult harul și îndurarea Lui. În cel de al doilea an al pătimirii noastre, ne-a fost dat de la Dumnezeu să putem ridica din nou frunțile plecate, să putem nădăjdui din nou.

E drept că o nouă suferință ne încearcă, mai mare decât celelalte, dar nu e mai puțin adevărat că, jertfele la care cu toții consimțim, ne îndreptățesc să ne ridicăm frunțile. Copiii și părinții noștri, cei mai buni dintre noi, își dau viața prinos de jertfă și ispășire pentru greșalele noastre. Dumnezeu ne încearcă, dar în mijlocul acestor încercări mâna Lui ocrotitoare e prezentă. E orb cine nu vede că toată această lume de azi, cu fierberea ei apocaliptică, nu e decât un imens cuptor din care vor ieși curați și lămurii cei buni.

Suntem întristați. Dar întristarea noastră nu mai e după voia celui rău: aducătoare de pierzare. Întristarea noastră e după Dumnezeu, e socoteala pe care singuri ne-o facem vieții și faptelor noastre căindu-ne, e întristarea aducătoare de mântuire. Simțim cum în mijlocul încercărilor la care suntem părtași, degetul lui Dumnezeu ne-arată calea pe care trebuie să mergem.

După doi ani ne-am regăsit în biserici: la altare, plecați în rugăciune. O clipă de reculegere în care ne-am adus aminte de toți cei căzuți, de cei rămași să străjuiască neuitata glie, de toți cei morți de pretutindenea, fără a-și putea vedea visul împlinit... În ceasul de pomenire le-am simțit falfăirile aripilor de duh și prezența lor ne-a întărit inimile.

Ci noi pășim în al treilea an al pribegiei noastre mângăiați, înțelegând acum că, Dumnezeu cu noi este!..

Pr. Gh. Lițiu

Despre ce să predicăm?

La Nașterea Maicii Domnului să vorbim despre femeia creștină.

Deodată cu nașterea Maicii Domnului, sărbătorim virtuțile femeii creștine.

Înainte de creștinism femeia era supusă nu numai robiei sociale, ci și robiei familiare. Bărbatul

avea asupra soției dreptul de viață și de moarte; o putea ucide cum își putea ucide și copiii. Cu excepția religiei Vechiului Testament, nicio filosofie, nicio religie, nicio legislație din vechime nu a dat femeii nicio protecție. Prima oră Mântuitorul îi proclamă libertatea și egalitatea cu bărbatul. A aflat-o sclavă și a lăsat-o liberă și în egală cinste cu bărbatul: Iisus face din roabe surori, din slujnice soții și din desfrânate mirosoșițe, martire și sfinte.

Emanciparea femeilor și a copiilor este o podoabă aleasă, o piatră scumpă în coroana de glorie a creștinismului.

Dela început, femeile s'au apropiat de Mântuitorul cu toată evlavie și cu toată încrederea. L-au slujit cu duioșie până la lacrimi și l-au iubit cu o credință până la moarte; mai mult decât apostolii. În ceasul jertfei supreme și a răscum-părării de pe Golgota au rămas ultimele lângă cruce, iar în ceasul bucuriei supreme din ziua învierii au fost primele la mormântul Domnului.

Iisus a iubit femeile cum iubește pe toți oamenii: pentru devotamentul lor desăvârșit, pentru sufletul lor, pentru rolul lor de soții și mame care continuă lucrarea creatoare și pronietoare a lui Dumnezeu în lume, pentru virtuțile lor, pentru slăbiciunile și păcatele lor.

În sf. Evanghelie aflăm câteva chipuri de femei, care rămân pilduitoare pentru toate femeile. Așa, întâlnim chipul preotesei Elisaveta, soția preotului Zaharia și mama sfântului Ioan Botezătorul, *credincioasă, modestă și primitoare de oaspeți*; bătrâna proorociță Ana, întrupa *dragostea* de Dumnezeu, de Biserică și de *mântuirea* sufletului prin post și rugăciune; Salomi, mama apostolilor Iacob și Ioan Evangelistul, reprezintă *iubirea* fără de margini și grija *mamei* pentru fericirea veșnică a copiilor ei; surorile Marta și Maria, amândouă se bucură de o sfântă *prietenie* din partea Mântuitorului; una pentru *ospitalitatea* și *hărnicia* arătată în gospodăria căminului părintesc: cealaltă pentru firea ei *religioasă*, contemplativă, ascultătoare, iubitoare, idealistă, visătoare; Samarineanca, femeie păcătoasă, convertită, devine *femeie misionară*; Hananeianca, *stăruitoare în rugăciune*, e lăudată de Mântuitorul; Maria Magdalena, desfrânata din care Iisus scoate șapte draci, demonii plăcerilor vinovate, devine prin pocăința și iubirea ei *mironosiță*; văduva din Nain, *mamă iubitoare* de copil; văduva săracă, *pildă de dărnicie* dusă până la jertfă; femeia gârbovă și celelalte femei bolnave tămăduite prin *puterea credinței*, ș. a. — sunt tot atâtea figuri biblice, care află în Iisus Hristos pe Domnul, Stăpânul și Mântuitorul lor.

În fruntea tuturor, mai presus de toate și decât toți heruvimi și serafimii, strălucește însă Maica Domnului, cel mai frumos chip de femeie și mamă, împodobită cu cele mai ales virtuți: *sfințenia și fecioria*.

În fața acestor icoane am venit să ne închinăm astăzi și, privind la frumusețea virtuților și la săvârșirea vieții lor, să le urmăm credința. Virtuțile lor întruhidează un model ideal de femeie, *femeia creștină*, femeia așa cum o vrea Dumnezeu.

Sf. Scriptură face deosebire între *femeia bună*, harnică, virtuoasă, înțeleaptă, biblică, pe care o laudă adeseori (Prov. 11, 16; 12, 4; 14, 1; 18, 22; 19, 14; 31, 10-31; Sirah 9, 1-3, ș. a.) și între *femeia rea*, necinstită, certăreată, asemănată cu cariul care roade oasele (Prov. 12, 4), pretutindeni foarte aspru mustreată și osândită (Prov. 21, 9, 19; 25, 24; Sirah 25, 8-25).

Virtuțile și datorile femeii creștine sunt înșirate de sfinții apostoli Petru și Pavel în scrisorile lor (I Petru 3, 1-7; I Cor. 7; 14, 34-5; Efes. 5, 22-4, 33; Col. 3, 18; I Tim. 2, 9-15; 5, 11-14; Tit 2, 3-5). Aci se dă femeilor îndemnul să fie bune, modeste, blânde și credincioase; să trăiască în moravuri curate, în supunere și iubire față de soți, în împlinirea datorilor către familie, Biserică și Dumnezeu, în podoabele virtuților și ale inimii, nu în împletirea părului, în îmbrăcarea hainelor scumpe sau în podoabele de aur și argint (I Petru 3, 3-4); să fie soții și mame bune, pentru că femeia se va mântui prin nașterea și creșterea copiilor, dacă rămâne cu înțelepciune „în credință și în dragoste și în sfințenie” (I Tim. 2, 15).

S'a spus despre creștinism că este o religie a virtuților femeiești, o religie care predică bună-tatea, mila, dragostea, credința, speranța, pacea, jertfa, ș. a. Plecând dela constatarea și „slăbiciunea” aceasta, oamenii fără Dumnezeu au mers mai departe și au susținut părerea că aceste virtuți trebuiesc distruse și înlocuite cu virtuți care să reprezinte curajul și forța bărbătească: cruzimea, bravura, barbaria, jaful, bătaia, războiul, omorul, și peste tot necredința.

În fața acestei păreri este destul să facem doar constatarea că niciodată „virtuțile bărbătești” nu au fost creatoare de cultură și aducătoare de fericire în lume. Și dimpotrivă, nicăiri nu aflăm mai mult eroism și nobleță mai cuceritoare, ca în practica virtuților evanghelice. Că nuna de glorie a martirilor creștini, — pe care dușmanii Bisericii nu o au, — devotamentul marilor binefăcători ai omenirii și jertfelnicia pe care o arată mama dela zămislirea până la nașterea și creșterea copiilor, sunt dovezile unei bărbății fără chip de asemănare.

Pentru rolul creator, ocrotitor și peste tot binefăcător ce-l are soția mamă în familie și so-

cietate, Mântuitorul a decretat pentru totdeauna caracterul sfânt, unitar și indisolubil al căsătoriei, și totodată ne-a lăsat cel mai frumos exemplu de iubire filială. Când se afla pe cruce în focul chinurilor în ceasul morții, El are grijă de Maica Sa; o lasă sub ocrotirea iubitoare a ucenicului Ioan.

— „Femeie, iată fiul tău!... Iată Mama ta!...”

Mama a fost ultima dispoziție testamentară a Mântuitorului pe cruce. Prin ea s'a inaugurat în creștinism *cultul mamei*, cult pe care-l întâlnim numai în creștinism.

Acest cult este cu atât mai îndreptățit cu cât, dacă aruncăm o privire fugară peste culmile istoriei lumii, constatăm că în căminurile în care au crescut oamenii mari ai lumii, aflăm câte o mamă aleasă. Lângă leagănul lui Moise, Samuil, Ioan Botezătorul, Ioan Evanghelistul, Constantin cel Mare, Ioan Gurădeaur, Vasile cel Mare, Fericitul Augustin, (Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, M. Eminescu, Mitropolitul Șaguna) etc. aflăm tot mame cu suflet mare, mame venerabile, mame creștine, mame sfinte, care prin fiii lor au schimbat cursul istoriei și au croit drumuri noi spre lumină și fericire.

Cei mai mulți și cei mai mari oameni nu au credința pe care o învață din carte, ci credința pe care le-o sădește în suflet mama în copilărie.

Copilul trăește din viața mamei: vede cu ochii mamei, vorbește limba mamei, simte cu inima mamei. Mama e jumătatea copiilor (Aristotel). De aceea rolul ei în creșterea copiilor nu-l poate înlocui nicio școală și niciun pedagog.

Într'o vreme tulbure, când prea multe femei s'au depărtat de chipul femeii creștine, când prea multe fumează în loc să se roage, cresc animale în loc de copii, se rețin dela mâncare să nu se prea îngrășe — în loc să postească, joacă cărți în loc să poarte grijă de casă și cercetează localurile de petrecere în loc să cerceteze biserica, — într'o astfel de vreme sărbătoarea nașterii Maicii Domnului ridică și adresează tuturor femeilor *apelul* să se întoarcă la cămin și la Dumnezeu. Să cultive virtuțile vieții și ale femeii creștine, să civilizeze prin influența lor în bine lupta dintre oameni și să îmblânzească prin duiosia lor moravurile societății, având totdeauna în față și chemând totdeauna și ajutor pe Maica Domnului, care totdeauna se roagă și mijlocește pentru noi lângă tronul Fiului său și Dumnezeului nostru.

— „Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu Milostive, curățește mulțimea greșalelor noastre”.

Duminecă înaintea înălțării Sf. Cruci, în 13 Septembrie 1942, să vorbim despre înțelepciune.

Duminecă înainte și Duminecă după înălța-

rea sfintei cruci, Biserica vorbește credincioșilor despre iubirea, puterea și înțelepciunea Crucii.

Sf. ap. Pavel scrie Galatenilor: „Mie să nu-mi fie a mă lăuda, decât numai în crucea Domnului...“ (6, 14). Corintenilor scrie: „Noi propovăduim pe Hristos cel răstignit, pentru Iudei sminteală, iar pentru Elini, pe Hristos puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu“ (I. Cor. 1, 23—4).

Crucea, laudă?!... Răstignirea, înțelepciune?!... Cum se împacă aceste cuvinte?

Ca să înțelegem și să împăcăm altfel de gânduri și fapte, ni se cere să avem întâi de toate virtutea înțelepciunii creștine și apoi cu ajutorul ei să pătrundem, cât putem, în planul și în adâncul înțelepciunii lui Dumnezeu.

Înțelepciunea este lumina cunoașterii binelui și a răului, puterea vederii adevărului și a minciunii, „arta de a potrivi mijloacele cu scopurile“, „știința științei și a neștiinței“, „atributul de a cunoaște cele mai bune mijloace, care duc la cele mai bune scopuri“, forța cunoștinței mijloacelor ideale pentru atingerea scopurilor ideale.

Dreptul Iov întreabă de unde vine înțelepciunea și care este obârșia pătrunderii în inima lucrurilor, apoi tot el răspunde că înțelepciunea nu se află pe plaiurile noastre și nu se poate dobândi cu ajutorul aurului. Izvorul înțelepciunii este la Dumnezeu (28, 1—23). „La Dumnezeu este înțelepciunea și puterea, al lui este sfatul și agerimea“ (12, 13). Lumea este oglinda înțelepciunii divine. „Prin înțelepciune Domnul a întemeiat pământul și prin pricepere a întărit cerurile“ (Prov. 3, 19). „Cât sunt de minunate lucrurile tale, Doamne, toate întru înțelepciune le-ai făcut“ (Ps. 103, 24). Atât de mare e înțelepciunea lui Dumnezeu, încât s'a îngrijit ca și răul din lume să poată fi înlăturat prin mântuire. „Economia tainei celei ascunse din veci în Dumnezeu“, lucrarea mântuirii neamului omenesc prin Iisus Hristos și întemeierea Bisericii (Ef. 3, 9), sunt tot dovezi ale înțelepciunii lui Dumnezeu. Sfinții apostoli predică în lume înțelepciunea lui Dumnezeu.

— „Înțelepciunea o propovăduim — celor ce sunt desăvârșiți, dar nu înțelepciunea acestui veac, nici a stăpânilor acestui veac, care sunt pieritori, ci propovăduim înțelepciunea lui Dumnezeu cea din taină și ascunsă, pe care a rânduit-o Dumnezeu mai înainte de veci spre slava noastră, pe care nimeni din stăpânitorii veacului acestuia n'a cunoscut-o“ (I Cor. 2, 6—8).

Creștinismul face deosebire între două feluri de înțelepciune: înțelepciunea omenească, pământească, drăcească (Iac. 3, 15), trupească (II Cor. 1, 12), sau a veacului acestuia (I Cor. 2, 6—8) și înțelepciunea biblică sau dumnezeiască.

Înțelepciunea omenească este o lumină slabă, ce descopere și învederează întunerecul. Este știința necredincioasă, mândră și lăudăroasă; e inteligența ce se substituie adevărului și moralității. Înțelepciunea aceasta e osândită în tot cuprinsul Sfintei Scripturi. Aspru de tot o judecă mai ales sf. ap. Pavel. „Pentru că scris este: Pierde-voi înțelepciunea înțelepților și știința celor știutori o voi lepăda. Unde este înțeleptul? Unde este cărturarul? Unde este întrebătorul veacului acestuia? Au n'a dovedit Dumnezeu nebună înțelepciunea lumii acesteia? Căci de vreme ce întru înțelepciunea lui Dumnezeu, lumea n'a cunoscut prin înțelepciune pe Dumnezeu, a binevoit Dumnezeu să mântuiască pe cei ce cred prin nebunia propovăduirii“ (I Cor. 1, 19—21). Păgânii socotindu-se înțelepți, au nebunit (Rom. 1, 22). Ori cât s'au arătat de înțelepți, n'au ajuns la cunoașterea adevăratului Dumnezeu, dovadă idolatria și viștile lor, până când n'a fost descoperit prin puterea crucii și prin nebunia propovăduirii Evangheliei creștine (I Cor. 1, 18).

Înțelepciunea adevărată este cea de Sus (Iac. 3, 13—17); este lumina rațiunii însoțită de moralitate, mintea luminată de revelație. Înțelepciunea aceasta, dumnezeiască, este foarte mult lăudată în Sf. Scriptură. În Vechiul Testament sunt patru cărți în care se face elogiul înțelepciunii: Proverbele lui Solomon, Ecclesiastul, Înțelepciunea lui Solomon și Înțelepciunea lui Iisus fiul lui Sirah. După aceste cărți, începutul înțelepciunii este temerea de Dumnezeu (Prov. 1, 7; Sirah 1, 14). Izvorul ei, precum spunea și Iov, este la Dumnezeu și e mai scumpă decât aurul și argintul (Prov. 3, 13—19; Iac. 1, 5). Omul înțelept este acela care nu se abate dela legea Domnului (Prov. 24). Cuvintele înțelepților se aud în liniște mai mult decât strigătele celor ce stăpânesc peste nebuni (Ecl. 9, 17). Înțelepciunea este deci un privilegiu al oamenilor nepătați, căci: ea nu intră în sufletul viclan, nici nu locuște în trupul supus păcatului (Înțel. 1, 4). Ea împodobește bătrânețele când sunt nespurate (Înțel. 4, 9) și tinerețele când sunt temătoare de Dumnezeu. Peste tot ea se dă numai oamenilor morali. *Poftești înțelepciune? Ține poruncile* și Domnul ți-o va da (Sirah 1, 26).

Mântuitorul laudă înțelepciunea când învață oamenii să fie înțelepți ca șerpii și blânzi ca porumbeii (Mt. 10, 16), când spune parabola despre cele zece fecioare (Mt. 25, 1—13) și când o aduce în legătură cu nevinovăția copiilor.

Înțelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri se cunoaște prin Biserica (Ef. 3, 9—10) și prin Sf. Scriptură (II Tim. 3, 15—16).

Una dintre cele mai frumoase calități ale omului creștin este să fie *înțelept spre bine și ne-*

vinovat față de rău (Rom. 16. 19), să aibă virtutea înțelepciunii și să trăiască în ea.

Nu este totuna omul inteligent cu omul înțelept. Sunt oameni foarte inteligenți, care numai înțelepți nu pot să fie numiți. De pildă bogații risipitori sau sgârșiți, oricât de inteligenți ar fi, nu sunt înțelepți. La fel, orice om inteligent dar vișios, este un neînțelept.

Virtutea înțelepciunii adaugă la nota inteligenței și istețimei și nota moralității. Este înțelept omul cuminte și moral, omul povățuit de rațiunea luminată și condusă de morala creștină.

Virtutea înțelepciunii este de mare folos în viață. Ea ne arată calea cea mai bună spre ținta vieții, ne îmbie mijloacele cele mai potrivite pentru ajungerea la fericire, ne împrumută lumina cu care să pătrundem în tainele lucrurilor divine, în planul și în adâncul înțelepciunii lui Dumnezeu, între care este și Crucea Domnului.

Din înțelepciune izvorăște prevederea, paza bună, și alte virtuți care ne feresc de a cădea în felurite greșeli, cum sunt: îndoiala, disprețul, graba și altele.

Pentru dobândirea înțelepciunii sf. ap. Pavel învață să ne rugăm, ca *Tatăl mării să ne dea duhul înțelepciunii și al descoperirii, spre cunoașterea lui, să ne lumineze ochii inimii, ca să pricepem care este nădejdea la care ne a chemat și care este bogăția mării lui între sfinți* (Efes. 1, 17-18; II Tim. 1, 7).

Informațiuni

■ † **Episcopul Ghenadie Niculescu** al Buzăului a încetat din viață, după o scurtă suferință, Duminecă în 30 Septembrie 1942.

Din viața sa desprindem următoarele date. S'a născut în comuna Găgeni-Prahova; a urmat Seminarul la Iași și Facultatea de Teologie la București, unde și-a luat licența. Sfințit preot în curând ajunge protopop, pe rând la Tulcea Constanța și R. Vâlcea, unde ajunge apoi director al Seminarului. În 1923 a fost ales episcop al Buzăului, unde a servit Biserica și Neamul până la moarte.

Înmormântarea i s'a făcut cu ceremonialul cuvenit, în curtea Episcopiei, Marți 1 Septembrie 1942. Prohodul a fost oficiat de I. P. S. S. Mitropolitul Irineu al Moldovei, PP. SS. Cosma al Dunării de Jos și Veniamin vicar și delegat patriarhal, asistați de numeroși preoți și diaconi.

Despre meritele defunctului au vorbit P. S. Veniamin Pocitan în numele I. P. S. S. Patriarhului Nicodim, P. C. Gheorghe Ionescu vicar al Eparhiei Buzăului în numele Episcopiei, P. C. Dr. Olimp Căciulă în numele Ministerului Cultelor și P. C. consilier Remus Nestor în numele Consiliului Eparhial.

Prin Episcopul Ghenadie Biserica noastră pierde un slujitor ales, un îndrumător și organizator bun.

Dumnezeu să-l odihnească în pace.

■ **Intoarceri la ortodoxie.** După familia d-lui Ioan Ungureanu și a d-lui Gh. Sida controlor financiar din Arad, a revenit la ortodoxie, dela baptiști, tot în Arad, prin mijlocirea d-lui Al. Ruja unul dintre semnatarii cunoscutului apel de apropiere a baptiștilor de Biserica ortodoxă, d-na Letiția Bui, cu cei trei fii ai d-sale, Emanuel, Edidia și Lucian.

Botezul s'a oficiat Duminecă în 30 August după Vecernie, într'un cadru solemn și emoționant, în Catedrala din Arad, de către P. S. S. Părintele Episcop Andrei asistat de patru preoți. Nași au fost d-na și d-l Dr. Octavian Lu-paș ajutor de primar.

După slujba sfintelor taine, P. Sfinția Sa a adresat nofiților duioase îndemnuri părintești. A arătat rolul mamei în creșterea copiilor și a desvăluit tâlcul faptei când mama, după ce a căutat pe Hristos într'o școală baptistă de misionare, îl află în Biserica părinților nostri. Incheie făcând mamei botezate urarea ca astfel să-și crească copiii încât în ceruri să întâlnească în ei trei îngeri, apoi le împărtășește arhierasca binecuvântare.

La solemnitate au luat parte, cu însuflețire și cu vădită bucurie, mai mulți preoți și poporeni dreptcredincioși.

Dumnezeu să aducă în staulul Bisericii Sale toate oile care cu voia sau fără voia lor au părăsit-o, ca să ajungem — cel puțin în sânul neamului nostru — la idealul evanghelic:

O turmă și un Păstor.

■ **Anunț.** La prasniciul Înălțării Sf. Cruci 14 Sept. se va ține tradiționalul pelerinaj al școalelor de Duminecă la Schitul Sf. Gheorghe-Feredeu. În acest an s'au luat dispozițiuni de a se ține pe cale dela sf. Biserica din Covăsintși până la izvor, cele 14 popasuri ale Drumului Crucii.

Plecarea procesiunii dela Biserica din Covăsintși se face la ora 7 dim.

Din Arad pleacă tranvai electric la orele 5 dim. Pelerinii beneficiază de reducere.

Nr. 3924/1942.

Comunicat

Comunicăm în copie adresa Onor. Minister referitor la lămurirea situației militare a preoților profesori de religie și a preoților învățători, cari au optat pentru catedră.

Copie: România. Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor, Subsecretariatul de Stat al Cultelor și Artelor, Direcțiunea Cultelor. Nr. 40010/1942. Prea Sfințite. În legătură cu lămurirea situației militare a preoților profesori de religie și a preoților învățători cari au optat pentru catedră, avem onoare a vă face cunoscut că aceștia nu pot fi încorporați în armată atât timp cât au preoția lucrătoare și îndeplinesc funcțiunea din învățământ. Ei pot fi însă concentrați și repartizați la unități în aceleași condițiuni ca și ceilalți preoți de rezervă, însă numai în calitate de profesori. Primiți. Vă rugăm, Prea Sfințite asigurarea înaltei noastre considerațiuni. p. Ministru, Secretar General, ss. prof. Aurel Popa. L. S. Director, ss. Io-gu D. Ivan.

Arad, la 26 August 1942.

Consiliul Eparhial.